

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Akadémia-utca 7.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . . . 3 frt
Félévre . . . . . 4 „
Negyedévre . . . . . 2 „

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

— 5647 —

Megszólal az ősi kürt és templomba szólítja a hiveket.

Uj évre virradunk.

Homályos a jövő; az idő gyors folyamatában meglepő, minden emberi számítást kijátszó események kerülnek felszínre, lerontja a holnap amit a ma épített, de azért szívünkben meg nem szűnik a remény és, ha túl vagyunk az év fáradalmán mindenkor kecsagetjük magunkat vele, hogy boldogabb, jobb lesz az ujév.

Szomoru, keserves volt az utolsó néhány év Magyarország zsidó lakosságára nézve; nem élvezhette a nyugalmat, melynek a többi felekezet örvendett. Harag és gyűlölet kísért minden léptét, guny minden szavát, rágalom, ferdítés járt nyomában minden tettének; a rajongó vádaskodás, a haszonleső izgatás nem egyszer fenyegette romboló dühével izraelita polgártársaink életét és vagyonát.

De a támadások undok hullámainak ellentállt a valódi hazafizág, az igaz vallásosság megrendíthetetlen sziklája és a mint tűzben megkeményedik az aczél, nemesbedett a megpróbáltatás idejében a zsidóság is és mondhatjuk, hogy felekezetünknek, az ellenséges áramlat ellen tanusított magatartása számos uj, lelkes és hatalmas barátot, pártfogót szerzett.

De ellenségeink sem nyugosznak.

Ha néha-néha elhallgatnak, csak azért teszik, hogy erőt gyűjtsenek, mint a kígyó, mely harapás után rejtekébe vonul, hogy mérget gyűjtsön öldöklő fogába.

Lesik a pillanatot, melyben előbujhatnák, melyben gyilkolhatják az emberi önérzetet.

Mint fertelmes féreg, mely darabokra vágva is él, mozog, vergődik, úgy fáradozik az antiszemita had is nemtelen munkájában. Nincs feje, nincs vezetője, pártokra szakadt, egymás ellenében küzdenek hivi, de mindenkor egyesülnek, midőn arról van szó, hogy e hon legmagyarabb felekezetét bántalmazzák, midőn arról van szó, hogy üldözzék a zsidókat, midőn arról van szó, hogy izgassák az ittas csőcseléket, melynek rombolás képezi éltető elemét.

Mit hoz majd a jövő, mit hoz az uj év?

Hazánk intelligens lakitól nincs mit tartanunk. Felekezetünk szorgalma és iparkodása, buzgalma, kiprobált hazafisága, a tudomány és művészet terén kivított érdemei biztosítják minden józan ember szeretetét és jóakarátát. Magyarország kormánya nem maradt hátrább más ország törvényhozó testületénél. Alkotmányunk biztosítja szabadságunkat és e biztositékról lepattanak ellenségeink lövegei.

De nehéz védekezni a vakondok földalatti turása elől. Ellenségeink alamuszi módon terjesztgetik vádjaikat, bejárják a békés nép hajlékait, megmetélyezik a becsületes gazda gondolkodás modját, konkolyt hintenek a békés polgárok közzé.

Ez uj évben lesznek a képviselő választások. Öt évi mandatumot nyernek polgár választóitól a követek. Öt évre alakul a törvényhozás.

Minő lesz?

Jut-e még helye ama elemnek, melynek legfőbb czélja, melynek eszménye a zsidók üldözése? Terjednek-e ismét a középkor sötét eszméi? Nem lesz-e még nyugta az oly sokat szenvedett zsidóságnak? Szabadságában áll-e még mindenkinek, hogy romlást hirdessen felekezetünkre? A remény oly szép képet fest elénk. Hiszen béke uralkodik! Nincs viszály, nincs zavargás, így fog maradni továbbra is!

Adja Isten, hogy ne sikerüljön felbontani a békés viszonyt, adja Isten, hogy jövő évre az ősi kürt ne harcot, ne küzdelmet, hanem békességet hirdessen.

Adjon Isten felekezetünknek boldogságos, áldásos, szerencsés uj évet.

Naszód-megye főispánja.

Besztercze-Naszód-megye főispánja a közigazgatási bizottság nevében rendeletet adott ki a községeknek a népoktatásról szóló statisztikai évi jelentés pontos elkészítése iránt és e rendeletben többek közt e meghagyást is találjuk: Minthogy hazánk törvényei sem zsidó sem cigány nemzetiséget nem ismernek és ezek tehát nem is léteznek, ennél fogva az illetők nem ily nemzetiségneknek tüntetendők ki, hanem a

zsidóknak a „vallás“ rovatba vezetendő be; s mint hogy az államban politikai létjogosultságukat csakis magyar állampolgárságuk állapítja meg, ez okból magyarokul veendő, kivéve ha idegenek.

Naszódmegye főispánja helyesen is, törvényesen is cselekedett. Nem mondott ugyan újat, de a törvény helyes magyarázata nálunk — főleg, mikor zsidókról van szó, mindenesetre már elismerést érdemel. Hogy a zsidó nem nemzetiség, hanem csakis vallofelekezet azt mi lapunk fenállása óta folytonosan hirdetjük, magyarázzuk és tanítjuk. A zsidók jól tudják ezt, érzik hogy számukra e hazán kívül nincsen hely, hogy ők ép oly kevésbé Palesztinába mint Német, vagy más országba vágyódnak.

Ők nem kaczerkódnak sem kifelé sem bent. A nemzetiségi mozgalmaktól távol tartják magukat. Magyarok ők és zsidó vallásuk.

És mikor a magyar zsidóság így fogja fel a helyzetet, addig a hatóságok legnagyobb része mintegy kegyetlen örömet lel abban, ha a törvény homályossága a zsidóellenes magyarázatokat enged, azaz ha a törvény betűjére vaíó hivatkozással kimondhatja, hogy a zsidó nemcsak vallás felekezet, hanem nemzetiség is. a mit a rovatokban kitüntetni kell.

Dicséretes kivétel a hatóságok közt Naszódmegye főispánja: Ő az a ki nyíltan, talán az ottani arámlat ellenében is kimeri mondani, a mi törvényes és igazságos. A magyar zsidóság köszönettel fogadja Naszódmegye főispánjának hazafias rendeletét és azt a kívánatot fűzi hozzá: Vajha minnél többen okolnának e rendelet igazságán és minél többen hódolnának a türelmesseég és elfogulatlanság szellemének.

D. G.

Izraeliták Európában.

Azt mondja Pückler—Muskau herczeg egyik művében: Valahányszor művelt zsidóval beszélék bocsánatot szeretnék tőle kérni azért a sok kegyetlen igazságtalanságért, melylyel elődeim illették az ő őseit.

Valóban nincs nép, a négereket sem véve ki, mely erkölcsileg és testileg annyit szenvedett, mint a zsidó nép, melynek erényeit annyira félreismerték, és melynek hibáit inkább tulozták és inkább kizsákmányolták volna, mint a zsidók erényeit és hibáit.

Az europai zsidók üldözése kezdetét a keresztes háboruk idejéből keltezhetjük. De már ezelőtt is évszázadokon át kísérelték meg a góth királyok, hogy mindenféle korlátozásokkal áttérésre kényszerítsék a zsidókat. Az erre célzó intézményeket az uralkodó kénykedve szerint léptették hatályba majd meg mellőzték.

A keresztes háboruk idejétől Husz és Luther fellépéseig rendszeresen üldözték a papok a zsidóságot, kiknek sanyargatását és kiűzését, felhasználva a kor tudatlanságát, a szentesség tettének hirdették a keresztény egyház szolgái.

A zsidók a spanyol-mór háboruban a mórok pártján

voltak és hathatós részt vettek az arabok győzelmében. Meg is jutalmazták érte. A mór uralom alatt magas udvari hivatalokat foglaltak el, kedvencei voltak a kalifáknak és a zsidó minister nem volt ritkaság. A mennyiségtan, bölcsészet, nyelvészeti és orvostani tudományok terén minden tekintetben kitűntek; lefordították Aristotelest arab és héber nyelvre, a bibliát pedig az országban divott nyelvekre.

A mórok elűzése után nagyobb mértékben indították meg a zsidó üldözéseket. Száz ezrek estek a vad tömeg, a fanatikus papok martalékául.

De nem sikerült kiirtani az ártatlanokat. Pedig miután belefáradtak az ölésbe, a lelket iparkodtak elfojtani, lealacsonyítani törekedtek a zsidókat, elakarták tőlük rabolni emberi méltóságukat.

Ez időben kellettkeztek a zsidónegyedek; az izraeliták szószeros értelmében törvényen kívül állottak. Ha valamelyik nemes szánalomból védelme alá fogott zsidót és ezt más nemes megölte, joga volt előbbinek, hogy ellenségének is egyik zsidó védenczét megölje.

És ily esetek épenséggel nem voltak hallatlanok. A példák bizonyításához szükséges okmányok sem hiányoznak. Nürnberg városának levéltárában ítéletet őriznek, mely fogalmat nyújt róla, mily módon gyakoroltak igazságot a zsidókkal szemben.

Keresztény ember követ dobott zsidó után. Elhibázta czélját és a kö összetörte egy fazekat áruit. És kit ítéltek el? Biz a zsidónak kellett megfizetnie a portéka árát. Persze, miért nem állt a könek elébe?

Frankfurtban azt ígérte VI. Károly a zsidóknak, hogy nem háborgatja őket nyolcz éven át, ha tizenkétezer arany forintot fizetnek. Az okmányon rajta van a császár pecsétje és aláírása.

Eltiltották az izraelitákat minden becsületes kereskedéstől, ipartól és kézművességtől. Nem lehetett nekik fekvő birtokuk és nem lakhattak csak a legpiszkosabb, egészségtelen városrészből, melyet esténként vasrácsoszáttal zártak el. Különös ruházatot kellett viselniök, hogy aztán megismerhesse őket rögtön, ki gunyolni akarta szegényeket. Csak az uzoráskodást engedték meg. Ezen eszközzel ürügyet szereztek arra, hogy időnként elfogják őket és csak jó váltság díj fejében bocsátották szabadon; az ily elfogatások minden öt-tíz évben ismétlődtek.

Néha meg valóságos razziát tartottak zsidó gyerekekre, melyeket azután erőszakkal megkereszteltek.

A védtelen, gyámoltalan zsidók mindennek alávetették magukat. Legzsengőbb ifjukoruktól fogva mondogatták nekik a szomorú igazságot, hogy csak szenvedésre születtek, hogy a föld számukra csak töviseket és gazt természet, hogy e bűnhődést őseik bálványimádásáért szenvedik. Mindegyik zsidó minden pillanatban készen volt rá, hogy vallásáért meghaljon. Minden szokásuk, minden tanulmányuk és fáradozásuk csak egy célra törekedett: meghalni Jehova dicsőségeért; egész életük előkészület volt a vértanuhalálra.

Ez időben jött létre a talmud mysticismusa és a

chaszidizmns. Az elnyomott zsidók a keresztényeket született üldözőiknek tekintették; zsarnokaik folytatták a kinzásokat és sanyargatásokat, melyről a szent irás beszél. Azt vélték, hogy el kell tűrniök az iszonyokat, mert megszegették Isten parancsait, mert egykor megtagadták az örökkévalót, de szükségképen és természet szerűleg Nabukodonozor, Anliochus, Titus és Nero utódai és követőiként tekintették üldözőiket.

Helyzetük csak a protestantismus keletkezésétől javult. Az erkölcsi és anyagi harc, mely a mozgalommal járt, mintegy villámhárítója volt a zsidóságnak. A protestánsok érezték, hogy viszonyaik nem sokban különböznek a zsidóéktól — de a mi leginkább járult a szerencsétlen zsidók helyzetének javításához, az a szellemi szabadság volt, a reformáció eredménye és vivmánya, a modern élet, műveltség és erkölcs forrása.

Spanyolhon és Portugália zsidó lakossága közül ötszáz-ezer esett a vérengző inquiziczió martalékául, a többi, kiknek száma millióra rugott, nyomorogva eljutott Hollandiába, hol letelepedtek és szabadabban élhettek. Ott született egyik zsidócsaládban Spinoza, a szellemi nagyok egyik legnagyobbika.

A polgárosodó mozgalmat újból megakadályozták a parasztlázadások és harmincz éves háború. Már néhány paraszt vezér a zsidók állapota javítását emlegette és Münzer Tamás avval kecsegtette magát, hogy az evangélium erejével kereszténységre téríti az izraelitákat.

Richelieu bizonyos, bár nagyon korlátolt jogokat biztosított számukra, melyeket XIV. Lajos és XV. Lajos ki is bővítettek.

Az olasz köztársaság is némi jogokat nyújtott nekik. Velenczébe telepedett le Dizraeli M. atyja, ki a spanyol inquisiczió elől menekült.

Megvédte őket Lengyelhon néhány királya is, de ez országban a választott király szeszélye szerint sokszor változott helyzetük és gyakran napok alatt vesztek el jogokat, melyeket örökre hittek birhatni.

Angolhonban az orinai dynastia uralkodása alatt védelmet és oltalmat találtak. Ez idő óta számos olasz, német és lengyel zsidó telepedett meg Nagy-Britanniában és ezek között volt a Disraeli család is. Minden polgári jogot gyakorolhatnak és az angol kormány legkevésbé sem törődik belső közigazgatásokkal. Ki voltak ugyan zárva a politikai jogok élvezéséből, de néhány évtizeddel ezelőtt Rotschild báró bekerült a parlamentbe és nem rég a lordok házában is helyet nyert.

A némethoni zsidók emancipacziója Nagy Frigyes idejében vette kezdetét. Ez uralkodó kormányzata alatt irták Lessing és Mendelssohn vallási és társadalmi műveiket. Mendelssohn lefordította a bibliát és a zsoltárokat, iskoláját alapította a művelt német zsidóknak és alig harminc év lefolytával a német zsidóság, a nélkül, hogy az állam hozzájárult volna, a zsidó polgárosodás élén állott.

Mirabeau, Mendelssohn bámulója és életrajzirója Gregoire abbával együtt küzdött a zsidók emancipacziójáért. Előttük meg nem engedték a zsidóknak, hogy Francia-

ország minden városában lakozzanak. Strassburgban télen délutáni négy óráig, nyáron esti kilencz óráig maradhattak csak. De ez országban mondatott ki az emancipaczió, mint az alkotmány alapelveinek megfelelőnek. Teljes jogegyenlőséget értek el csakhamar a katolikus és protestáns lakókkal.

A császárság idejében uzsoráskodással vádolták az elsass zsidókat. A császár megsemmisített minden uzsoradósságot, Lanhedyont gyűjtött egybe, melyben részt vettek Franciaország zsidó lelkészei. Többrendbeli kérdéseket tűzött ki és azt a feleletet nyerte, hogy: A haza törvénye, törvénye az izraelitáknak. A zsidó vallási törvénye nem akadályozza és nem szabad akadályoznia a polgár, a hazafiui kötelesség teljesítését. És ezt szentül megtartották és megtartják a zsidók, bármit irkáljon is némelyik felületes francia.

Németalföldön sem törődik a kormány a zsidók vallási közigazgatásával. Sohasem akadályozta meg a vallás a hollandi zsidókat abban, hogy mint holland zsidók tegyék meg kötelességüket. Nem dolgoznak szombaton, de ha katonák, vagy tisztviselők csak oly szorgalmasak, mint a más vallásuak. Antwerpen ostroma alkalmával, mint azt Chassé tábornok bizonyította, a citadella bátor védői voltak.

A mi az elsass zsidókat illető vádaskodás illeti, az már csak néhány német pamphletben nyer kifejezést és épen Elsassban nagyobb a zsidó vagyontalanok aránya, mint más francia departamentban, vagy német tartományban.

Ötven év óta óriási mérvben haladnak a zsidók cziaországban. Elsassban, mely különben most már Németországgé, a gyári vállalatok legnagyobb része zsidó kézben van. Párizsban a kiviteli kereskedelem élén állnak, a hadseregben, a közigazgatásban, a művészetekben és tudományokban kitűnnek a francia zsidók és már elmúlt annak ideje, midőn a zsidó közkatonákat és tiszteket felszámolták. Most már ak rhány zsidó tábornok szolgál a francia hadseregben. Különben is nem is gondol a francia zsidó arra, mintha ő más volna, mint a katolikus francia, a mi különben nem akadályozza a legujabb kor sötét elméit, hogy legotrombább kifakadásokkal iparkodjanak a békés polgárok köze konkolyt hinteni. Ez áll Németországra is, melynek pedig volt és van sok zsidó kitűnősége. A biblia felett támadt exegetikus tudomány épenséggel zsidó tudósnak köszönhető.

Különös, hogy a francia zsidók többsége konzervatív pártiak, a németek ellenzékiek, sőt radikálisok, Angolhonban a Wigh párton vannak a zsidók.

A művelt dán zsidók a sajtó élén állnak és a nemzeti mozgalomnak. Piemontban is kitűnő hazafiak.

Hogy Magyarországon milyen a zsidók helyzete, annak ecsetelését e helyen nem tartjuk szükségesnek, de annyit mondhatunk, hogy hazafiságukat illetőleg nem állnak mögötte egy nemzetiségnek sem.

Mindezekből pedig levonhatjuk, hogy ugyancsak megérdemelnék már a zsidók, hogy nyugton és békességben élhessenek, hogy ne gördítsenek működésük elé akadályokat, melyek az izraelitákat honuk javára szolgáló törekvéseikben gátolják.

Kohut Amerikában.

Kiváló férfiak nyilvános szereplését figyelemmel kíséreni felette háládatos. Szívünk örömmel telik el, ha látjuk, hogy vannak férfiak, kik mindenkor és mindenütt felfogják hivatásukat s rendületlenül küzdenek eszméik megvalósításáért, hogy győzelemre segítsék a zászlót, melyhez szegődtek. Az ilyen férfiak működése áldást hoz, mint a folyam, melynek mentén viruló, zöld mezők terülnek el.

A zsidóság, hála a jótékony gondviselésnek, jóformán sohasem volt nagy férfiak híján. Ha oly borzasztó csapások daczára is, melyek az idő folyamán bennünket értek, még mindig élünk, annak köszönhetjük, hogy szerencsénkre olyanok állottak élünkön, kik feladatuk teljes tudatával birtak s apostoli buzgalommal avatták fel magukat népünk tanítóivá s vezéreivé. Hiven teljesítették nehéz, de magaslatos hivatásukat; önérzetet öntöttek a csüggedőkbe, elszántátevék a habozókat, megerősítették az ingadozókat. S mindenekfelett a vallásosságot, a hitet és erkölcsöket szilárdították meg, hogy ezek védszklái legyenek a zsidóknak a csapások és üldözések ellenében.

Annál sajnósebb, hogy épen most, midőn nem élünk többé az inség kenyerével, hanem a legszebb polgári jogokat élvezzük és teljesíthetjük, most, midőn birtokában vagyunk a drága kincsnek, a szabadságnak, mely után oly soká sóvárogtunk, mindinkább tapasztalhatjuk, hogy a zsidóság régi tradícióit mellőzni iparkodnak. E szomorú jelenséggel főleg Amerikában találkozunk, a hol ez irány már sok követőre akadt.

Különös ország ez, lakói és ezek nézetei még különösebbek. Daczára annak, hogy e dicső állam a szabadságnak ugyszólva dajkája, ki ezt dédelgeti és ápolgatja és semmi áron sem tűri, hogy valamiképp kár essék rajta, a népe mégis tulságosan prózai, a praktikus élet megtestesültjei, míg az idealismusból rettenetes kis adaggal birnak. Némileg ez is okozza, hogy az amerikai zsidóság körében a zsidó ügyek, irodalom s tudomány iránt a legnagyobb tudatlanság és a lehető legrutabb közönyösség tapasztalható. A héber literatura legfeljebb a keresztények előtt áll némi becsben. Hanem azután annál alaposabban értenek a vallás-csináláshoz. De meg is látszik, hogy ebbeli tudományukat posványos petróleum forrásokból meritik. Bölcsseink szavát ugyanis: „Csináljatok törvényt a Thórának“, úgy fogták fel, hogy oly kerítéssel látták el, a melyen át mindent el lehetett hordani.

A karaitáknál is istentelenebbül jártak el az amerikai reformátorok, mivel ők nemcsak a Talmudot a Mischnát, de még a kinyilatkoztatott szent tant, a bibliát, sem fogadták el határnak, hanem még ezt is megmérték kényük-kedvük szerint nyirbálni. A zsidó vallás fő oszlopaít, melyre külső élete támaszkodik — a Miláh, a Sechita, a szombat szentségének, az étkezési törvényeknek stb. érvényességét — halomra döntötték. A vallásos zsidóknak — szerintök — csak az a kötelessége, szombatonként eljárni az illető congregációk templomaiba, s ott meghallgatni a keleties zamatot nélkülöző szónoklatot. S talán ez

tette meg üdvös hatását? A papok bizonyára fenköltlelkű biráinknak, profétáinknak dicső nyomgokaiba jártak s nem mulasztották el hitsorsosaikat mulasztásaikért korholni s őket igazi vallásosságra serkenteni. Ám egy reverend nem hagyja el az ő — jóvialítását. Hisz ők maguk jártak a törvények megszegésében jó példával elől! És hogyan mutathatták volna be hiveiknek azt a roppant nagy kincset, mely szent iratainkban fel van halmozva, ha maguk nem járatóság irodalmunk kiaknázhatatlan bányájában? Ehez hozzájárult, miszerint a „rabbik“ (?!) száma feltűnően megszaporodott.....

Ily sivár viszonyok között megdermedt az amerikai zsidóság élete és nem volt, a ki azt új életre hozza és a sülyedés öléből hatalmas lökéssel kirántsa. Mint Minerva Jupiter agyából — jelent meg egyszerre az amerikai zsidóság középpontjában New-Yorkban Dr. Kohut Sándor a volt nagyváradí főrabbi. Az a „mézes ajkú“ pap, ki a mellett, hogy roppant nagy talmudismerete, tudományossága, fényes szónoki és személyes tulajdonai is ékesítik, a zsidó vallásos érzettől teljesen át van hatva és a konservatív eszmék egyik legbuzgóbb harczoza!

Ő mindjárt belátta, hogy erős harcztot kell folytatnia az ottani zsidóság ferdeségei ellen, hogy férgei mind kipusztuljanak, mert vallásunk életnedvét már ugyancsak megfertőztették azok az idétlen reformok és czélszerűtlen újítások. Kohut jól tudta, mily fontos a zsidóság életére nézve a mult hagyományainak hű megőrzése s ápolása, s hogy annak a nópnek, mely nem tanusít kegyeletet a mult iránt, felette reménytelen jövője lehet. Mert ha egy nép aránytalan harcztban jogaiért küzdve elbukik, sirját dicsőség és részvét környezik, míg ha az nem teljesíti rendeltetését, mert jogait önkénynt adja fel, az öngyilkosság legrutabb halálnemével múl ki.

Kohut tehát mindjárt eleintén határozottan ellenszegült az idétlen reformoknak s legfeljebb azon középkori szabványoknak, melyek a századok folytán megmohosodtak s időszerűtlenné váltak, elhagyását engedte meg, de az Istentől eredt és ily erővel biró törvényeken való változtatásoknak egész auktoritásával szegült ellene, többszörösen kiemelve, hogy a ki még ezen törvények kötelező erejét sem ismeri el, az csak névleg tartozik a zsidósághoz.

Hogy eszméire nézve minél termékenyebbé tegye a kopár talajt, szónoklataiban főleg az „atyák mondásait“ értelmezte. Kohutnak ezzel ugyanis főképp az volt a czélja, hogy az ezen gyönyörű aphorismák és erőteljes maximákban nyilvánuló ethika magyarázata mellett egyuttal korunk uralkodó eszméit s az amerikai zsidóság vallási és hitközségi különleges sajátságait is megvilágosítsa. E magyarázata első gyűjteménye is megjelent angol nyelven „The Ethics of the fathers“ cím alatt.

E könyvnek minden sorából kitetszik, hogy Kohut el van telve az amerikai dicső és szabad állam csodálatával s nem volt hive a gáncsolkodó itéletnek, a mely szokásos kísérője az idegeneknek, kik ismeretlen országba mennek, hanem beszédei s cselekvéseiben csakis ősi szent vallásunk iránti komoly, hő szeretete ösztökölte. Csakis ez

adta működéséhez a rugót és ezért szállt oly bátran sikra a radikálisok ellen.

A könyv megjelenése után kitört a zivatar. A szélső reformatorok látva, mikép az ő idejük lejár és tragikomikus szereplésük vége felé közeledik, nagy garral és dühvel rontottak neki Kohutnak, még személyét is különféle képen megtámadva. Elkeseredett tollharcz indult meg az Ujvilág legelőkelőbb lapjaiban és ebben minden pap részt vett. Kohut igazi ügyszeretete által lelkesítve, fáradhatatlanul munkálkodott, hogy a Paulusokból Saulusokat csináljon. És e törekvése — legnagyobb dicséretére lehet mondani — teljesen sikerült. A radikálisok golyói, melyekkel a conservatív irányt és annak főképviselőjét Kohutot akarták megsebzenni, önmagukra pattant vissza. Mert utóbinak hivei mindinkább szaporodnak. Mig a többi pap nyaralni kénytelen, mert templomaik üresek: Az ő ajkáról ezren és ezren várják a tanító és buzdító szót. szonóklatait rögtön angolra fordítják s nyomtatásban is uton-utfélen olvassák, mint valami új kinyilatkoztatást. Az összes amerikai sajtó pedig már is „első rabbinak” deklarálta. Hogy Kohut mily dicsőn vivta végig e harczot, azt eléggé bizonyítja, hogy hő vágya, melyért oly erősen agitált, egy ó-konservatív irányu papnövelde felállítására New-Yorkban, a mi sok pénzt és igen jó erőket igényel, immáron megvalósulásához közeledik. És ezzel ismét megvolna téve egy óriási lépés az amerikai zsidóság életének fentartásáért. Bátran remélhetjük tehát, hogy az amerikai zsidók, kik igazán szívükön hordják valásunk és fajunk érdekeit, mihamar érezni fogják e seminárium üdvös voltát.

De Kohutnak még e nagy tevékenysége közepette is jut ideje tudományos foglalkozásra. Különbben is ez az ő valódi eleme s vasszorgalma közmondásossá vált a rabbik között. Sokat dolgozik Aruchján is, a legnagyobb talmudi szótáron, úgy hogy e kolosszális, századokra szóló nevezetes munka Amerikában fog befejeződni. Kohut igen nagy előszóval viseltetik e szellemi terméke iránt, mely különben az újabb rabbinikus irodalmat mindenkor diszitendi.

Kiváló érdeklődést tanusít még Kohut a magyar ügyek iránt. Az érdem oroszánrészre őt illeti meg a magyar egyesület megalakulása körül, melynek feladata az újvilágba kivándorolt szegény sorsu s gyámoltalan honfitársainknak a gyámolítása. Tisza Kálmán jubileuma alkalmával pedig Kohut ékes szavakkal magasztalta predikációjában a magyar miniszter elnök liberalizmusát s a zsidók iránt való jóindulatát. Kohutnak leendő neje is, Dr. Bettelheim bájos leánya szinte magyar születésű.

Ily nagy és messzeható tevékenységet fejt ki e kitűnő rabbi az új hazájában. Sohasem apadó lelkesedéssel, lelke egész hevélvel azon buzgólkodik, hogy az amerikai zsidóság semmikép se ámtassék el a nagy hangu izgatók által, kik tudományt és jogot vindikálnak maguknak a „reformálás“-ra, hanem hogy az igazi vallásosság útján haladjon, hogy meghallgassa a kor követelményeit, de ősei hitéhez és a mult hagyományaihoz se legyen hűtlen. Rövid másfél évi működése New-Yorkban biztos garanciát nyújt

arra nézve, hogy törekvéseit ezentul is fényes siker koronázza.

Aemilius.

KELLA.

Elbeszélés.

Irta: K. G.

(Folytatás.)

— Igen, szeressük egymást és megkönyörül a jó isten, kinek gyermeke zsidó és keresztény.

Hosszu ölelés és testvéri csók pecsételte meg a leányok barátságát.

De tervüket nem vihették keresztül. Maringrete anyját szélhűdés érte és a jó asszony hirtelen meghalt.

Azóta még bensőbb Margit és Kella barátsága.

IV.

Kella Kálmán szerelmén kívül Zodek szívét is megnyerte. Ez a legény szenvedélyesen üldözte a leányt, kidegenkedett tőle.

Elsassban a gazdag keresztények ügyleteit szegény zsidók közvetítésével kötik. Jól megfizetik és ezért elvállalják az uzora és csalás bűne súlyos következményeit. A némileg vagyonos zsidók óvatosabbak voltak, mintsem hogy kitégvék magukat a veszélynek, de a szegény ördögök, kiknek nincs mit veszteniök, keveset törődnek a törvénynyel és valóságos hajtószatot indítanak ügyletekre.

Zodek volt Jakli közvetítője; megbizójának hű mása, Ismeretes volt brutális, aljas, kérkedő magaviselete és kegyetlensége, melylyel a szegény adósok utolsó krajczárját is elvette. Gyűlölte és megvetette őt a Kanton minden jóra való zsidó lakosa. Valóságos szégyenfoltja volt a zsidóságnak, Mindenki kerülte társaságát.

Törvénytelen gyermek létére anyját háláláig gondozta és azután is sokáig siratta. Ez volt egyetlen szép tette és ezt méltányolta is Kella. Zodek hatalmas termetű, szabályos arczu, kondor haju volt. Szakállát nagyon gondozta, pofacsontjai erősen kiszögelttek és mivel randesen pirosak voltak, Zodeket külseje után iszákosnak tarthatták.

A falubeliek csodálkozására Kella után kezdett járni. Cohenék mitsem akartak tőle tudni. Kella ismételten tudtára adta, hogy szíve már választott; csak annál tola-kodóbbá lett, A leányra mereszté nagy, bámész szemét, mintha csak meg akarná büvölni.

— Várok, mondá, várok, mert minden sikerül annak, ki várni tud.

Elérkezettnek hitte a kedvező pillanatot.

Kálmán és Tony tette feltűnést keltett a faluban; ünnepélyt akartak rendezni az ő tiszteletükre, mert azáltal, hogy Jakli házát oltották, és a falut a veszedelemre figyelmeztették, sok gazda vagyonát mentették meg.

Zodek pedig elment gazdájához, ki a pajta egyik szögletében rendezte be ideiglenes lakását.

— Nos, Jakli, megmentetket értékpapiraiddat és kötelezvényeidet.

— Jaj, megvert az Isten! Háromezer frankom hiányzik. Nincs meg a leltáram és nóm végrendelete. Ez nagyon nyugtalanít és már gondolkodtam felette hogy . . .

— Kinek állt érdekében a gyujtogatás? Mert ugyebár nem véletlen esete ez a tüzvész.

— Együgyű embernek tartasz? ki beszélne véletlenről. Bosszu műve az egész. Tönkre akartak juttatni. Ah,

nem jártak túl rajtam; házam jól volt ám biztosítva. De ez a leltár mégis nyugtalanít. Teringettét, úgy látszik, hogy hitsorsod, ez a Kálmán, csodálatraméltóan cselekedett.

— Oh, ez az együgyűség! Hiszen legjobb barátja Tonynak és szeretője kellának, Maringrete barátjának.

— Mit papolsz össze vissza. Egészen máshová gondoltam. Azt hittem, hogy . . . de titok mély titok; nem mondhatom meg senkinek sem.

— Kettőnk között titok? Hát nem tudom én minden titkodat? Nem-e én fizettem ki a jegyzőt, ki a hamis leltárt készítette? Majd megleljük nála a másolatot. Azt hiszem, hogy valami harmincz ezer frankról van szó. Csak egy-egy zerust hagyott el és 15000 helyett 1500 frtot irt. Hányszor szereztem neked egy két zerussal többet?

— Igaz, eléggé ismerjük egymást. És idősbik leányomat gyanúsítom. Szereti azt a vézna tanítót, azt a koldust, ki vasgyurónak szeretne mutatkozni. Megmondták nekem, hogy a Gellérthegyi boszorkányokhoz jár és seprünyelén jár ki a kéményen, lovagol a richstedti erdőbe, hol koponyákkal szoktak kuglizni.

— Hová beszélsz? Hiszen én ismerem a gyujtógatókat, magam két szemével láttam őket.

— Te láttad? Jakli felugrott és megragadta Zodek mellét. Kész vagy bíróság előtt vallani?

— Akár az Uristen előtt.

— Hát kik voltak?

— Kálmán és Tony; tizenegyóra felé láttam házad táján.

— Igazad lehet, Zodek. Tony gyűlöl uzsorásnak, pokol falatjának nevez. Ő vitte el bizonyára pénzemet. Oh, 3000 frank nem csekélység. Nem leszek hálátlan Zodek, ha bíróság előtt vallasz.

— Ismerem háladatosságodat, Majd adsz egy-két frankot. Ha bepanaszolom, nem a te kedvedért teszem.

— Zodek, szólt Jakel és kopott felöltőjét kereste elő; tizennégy nap múltán bérletben kell osztoskodnunk.

— És aztán?

— Eljössz velem Strassburgba. Neked adom a bérletet. Ha zsidó nem volnál, nődül adnám Maringretet.

— Nevetséges! Margit kigunyol téged és Tonyhoz megy nőül.

— Majd elválík. Kálmán különben jóra való fiatal embernek tartottam.

— Majd ítél a törvény szava, válaszolt Zodek és halkán hozzá tettek. Más adnak neked, nyomorult rongyszédő, nem Kellát. A börtön nyirkos padlozatán heversz, ha megesküszöm kedveseddel.

Keserűen felkaczagva követte a zsugorit.

V.

Következő vasárnapon a falu katolikus, zsidó és protestáns ifjúsága a főtérre gyülekezett; Tony és Kálmán tiszteletére akartak ünnepélyt rendezni.

— A tér kellő közepén pompázott a feldiszitett állvány melyen két furulyás, egy szál trombitás és hegedűn játszották a legszebb darabokat. A két hőst bokkrétákkal díszítették; ifju leányok szallagokat erősítettek kalapjukra.

Hosszu menetben indultak Maringrete ablaka alá, hogy ott daloljanak és táncoljanak. Alig fejezték be az első körtáncot két kaczagó leányfő jelent meg az ablakban.

Maringrete és Kella barátságosan köszönték meg az üdvözlést. Üdvriadallal fogadták őket a legények, berontottak hozzájuk, kivitték vállaikon, majd meg körbe fogták és indultak az Ekébe.

Tony és Kálmán képzeletükben messze elesapongtak; legvárakat építettek. Mindegyik kedvese boldog férjének látta magát és le-tekintgettek mellikre, hová életmentési érmet remélhettek.

A maire már irt is a prefekturához és biztos volt a kedvező eredmény. Alig érkezett a menet az Ekébe hat lovas zsandár vágatott az országut felül. A maire háza előtt leugrottak. Kiváncsi csoportok vették a zsandárok.

A káplár bement a házba; a csendörök pedig alig bírtak védekezni az őket ostromló kérdezőgötktől. Végre Hubert, ki értett a vallatáshoz kivette az egyik zsandárból hogy Tonyról és Kálmánról van szó.

Nosza lett erre hadd el hadd. Megérkezett a kitüntetés! A hősök szemei csakugy ragyogtak az örömtől. A vigalom tetőpontjait érte el lelkesen éltették Tonyt és Kálmánt.

Ekkor a mulatók közzé lépett a maire Ünnepeles komolyság, mutatkozott arcvonásaiban. Egyik másik legéns irigyen bökdöste meg társát.

— Teringettét. Ezeket most ugyancsak kitüntetik.

— De mily nagy volt az ámulat, midőn a maire kihirdette, hogy Tonyt és Kálmánt elfogják. mert felgyújtották Jakli házát, kirabolták a pénzszekrényt, hogy aztán Párizsba menekülven kijátszszák a hatóságot.

— Ah, azért beszélték hát, hogy Párisóá akarnak menni? No most már értjük, kiálták az irigykedők, de a legtöbbbeh összedugdosták fejüket és halkán tanácskoztak felette, hogy nem volna-e jó a csendöröket elszalasztani és a két legényt kiszabadítani.

A káplár neszét vette a dolognak és egymagán szállt szembe a tömeggel.

— Barátaim, csak nem kell esztelenkedni. A törvény törvény marad! A fiatal embereket még csak bevádolták. Talán már holnap ki is eresztik és aztán ünnepelhetnek, amint kényetek kedvetek tartja, de most el kell jönniük Strassburgba. Sajnálám, ha a kettő miatt még több is szenvedne. Gondoljátok meg, hogy szükség esetén egész ezreddel rendelkezzen.

A beszédnek meg volt hatása. Kálmán a káplárhoz sietett és kérte, hogy elégedjék meg vele, ha csak egyedül megy el. Kereskedik szívesen Tonyért is. De bizony ezt a kívánalmát lehetetlen volt teljesíteni és öt perc múltán fogolyok voltak a barátok.

Indultak Strassburg felé és az egész ifjúság mérföldnyire kísérte kedvenceit.

(Folyt. következik.)

H I R E K.

Ifj. Festetics Pál grófról annak idején említettük, hogy, miután több ízben lépet fel antiszemita képviselő jelöltnek, megönta a folztonos kudarcokat és befeljtetőnek az új világba utazgatott. A héten olvassuk a Bécsi Fremdenblattban, hogy a gróf nevezett hirlap szerkeztőségét, Regnier magán lakásában megtámadta; a beteg aggot megrugta és szóbeli sértésekkel illette, Regnier a tettelegességet viszonozta ée fia, ki a zajra bezohant ajtó elé helyezte a nemes grófot, ki nyilatkozatot lett közzé, melyben kijelenti, hogy nem igaz az, hogy Regnier az ütést viszonozta volna, valamint az sem igaz, hogy ajtó elé helyezett volna, hanem önként minden kenyér nélkül hagyta el a termet. A Fremdenblatt e nyilatkozathoz következő megjegyzés fűzi: Ifj. Festetics Pál gróf kijelentésére annyit válaszolhatunk, hogy lapunk közleményeit minden tekintetben fentartjuk és hogy azt a törvényszéki tárgyaláson tanukkal be fogjuk bizonyítani. Ifj. Festetics P. gróf és oly gyorsan helyzetetett az

ajtó elé, hogy kalapua fekete szallagát az előszobában hagyta. A törvénytársi tárgyalásig ez az utolsó szavuk.

Zsinagóga-fölvatás volt kedden délelőtt Ujpesten. Az ünnepélyen sokan voltak jelen a budapesti izraeliták közül és többen ujpesti keresztények is, dicséretes jelét adva a vallási türelmességnek. Készséggel engedtek a fölvívásnak a veteránok is, kik zenekarral vettek részt a menetben és dicsőséget formáltak. Az ünnepély a régi imaházban kezdődött, hol dr. Rosenberg aradi rabbi hatásos bucsu-beszédet mondott, aztán diszmenetben, menyezet alatt vitték át a thora-tekereset a csinosan épített új zsinagógába. Fehérruhás leánykák haladtak a menet élén s egyikök himes pármán vitte az új templom aranyozott kulcsát. A leánykákat a dohány-utcza zsinagóga énekkarra követte, Friedman főkantor vezctése alatt, utánok az aradi rabbi s a hitközség tisztikara lépdelt a thora-tekeresekkel s végül a hívők sok tagu csapata zárta be a menetet. A fölvatandó zsinagógához érve, a hitközség elnöke, Bloch Mózes, a budapesti rabbiképző intézet igazgatótanárát kérte föl, hogy vegye át a kulcsot s nyissa föl az új templomot. Bloch emelkedett szellemű beszéd kíséretében teljesíté a kérést, mire bevonultak a fényesen világított templomba. Ott elhelyezték a thorát, aztán ismét dr. Rosenberg aradi rabbi emelt szót s hazafias megnyitó beszédet s imát mondva, meggyújtá az „örök tűz“-et. A szertartásos ünnepély alatt a dohány utcza zsinagóga énekkara nem csupán zsidó templomi zsolozsmákkal, hanem hazafias dalokkal is emelte az áhitatot s az ünnepély fényét.

A pesti izraelita kórház telke. Az új izraelita kórház építése folytán a VI. ker. gyárutcza kórházat megszüntetik s az általa elfoglalt terület és épületek eladásra kerülnek. Azon időben azonban, mikor a régi kórház épült, a zsidók Magyarországon telket még nem szerezhettek, úgy, hogy helytartótanácsai kivételes engedély alapján a szóban forgó telek megvétele kórházi célokra csupán azon kikötés mellett történhetett meg, hogy az kórházná egyébre sohasem használható s a mennyiben a kórház megszűnnék, a terület Pest város hatóságára száll s csakis a felépítményért lesz kártérítés követelhető. B kikötés telekönyvileg is biztosított. Az izraelita hitközségnek a törlési engedély iránt a vallás és közoktatásügyi miniszterhez benyújtott folyamodó utóbbi nyilatkozat végett, mint érdekelthez, a fővároshoz küldötte le s a tanács keddi ülésében az időközben megváltozott viszonyokra való tekintettel a törlési engedély megadása mellett nyilatkozott s az ügyet ilyen javaslattal terjeszti a legközelebbi közgyűlés elé.

Besztercze-Naszódmegye főispánja, a közigazgatási bizottság nevében rendeletet adott ki a községnek a népoktatásról szóló statisztikai évi jelentés pontos elkészítése iránt. Általános érdekre számíthatnak a rendelet következő meghagyásai: „Mint hogy hazánk törvényei sem zsidó, sem cigány nemzetiséget nem ösmernek s ezek tehát nem is léteznek, ennél fogva az illetők nem ily nemzetiségűeknek tüntetendők ki, hanem a zsidóknál a „vallás“ rovatba vezetendő be, s mint hogy az államban politikai létjogosultságukat csak magyar állampolgárságuk alapítja meg, ez okból

magyarokul veendők fel, kivéve, ha idegenek. A cigányfajhoz tartozók sem cigányokul irandók össze, hanem szorosán vallásuk és anyanyelvük szerint sorolandók fel és pedig az utóbbit illetőleg akként, a mint az utasításban megjelölt három nyelv valamelyikéhez legközelebb állanak.“

Ritka hűség. Szerdán helyezték öröknyugalomra a negyvennyolcz előtt meghalt nagyhirű óbudai rabbi, Rakonitz Rubennk özvegyét. Élte végéig gyászolta férjét, kinek ravatalánál megfogadta, hogy kerülni fogja a napvilágot. „Ha ő sötét sírban nyugszik, szolt, én sem nevem többé Isten napját.“- és az idő óta sötét szobában lakott. Ővei gondozták, ápolták. Szerdán hagyta el ismét szobáját, de azért megtartotta fogadását, mert koporsó fedte szemeit, melyek meg nem látták a nap világát, mióta az özvegy férje felett bezárult a sír kapuja.

— **Az „Anker.“** A legutolsó évi zárlat szerint a halálesetre nyeresémmel biztosítottak az évi díj 25 %-kát kapják osztalékképen. Az 1885-ik évben lejárt gyermekbiztosításokra (E. táblázat) 37.2% nyeresémmel osztalék esik s így minden biztosított 1000 frt helyett nyeresémmel együtt 1372 frt fizettetett. Folyó év augusztus hóban 680 bevallás 1,361.885 frt összeggel lett benyújtva. Kiállított 558 szerződés 1,231.772 frt tőkéről. 1886. január 1-től benyújtott 5680 bevallás 13,869.315 frt összeggel, s kiállított 5333 szerződés 13,025.669 frt tőkéről. A biztosítási állomány 1884. végével 73914 szerződésben 139.264,818 frt volt. Fennállása óta a társaság a lejárt biztosítások után 40 millió frtot fizetett. Díjtáblázatok s felvilágosítások a magyarországi vezérügynökségnél Budapest Vi Gizella-tér 6. szám alatt nyerhetők.

— **Tanítónői pályázat.** A nagyszombati nyilv. izrael. népiskolánál f. é. november hó kezdetével egyelőre 300 frtnyi évi fizetéssel díjazott kézimunka tanítónői állomás betöltendő. Pályázók, (izrael. vallásuak), kik erre képesítve vannak, a magyar nyelvben és a női kézimunkák oktatásában tökéletes jártassággal bírnak, sziveskedjenek a szükséges bizonyítványokkal ellátott folyamodványaikat f. é. október hó 10-ig az alólírott iskolaszéki elnökhöz beküldeni. Egy évi sikeres működés után az évi fizetés feljavítása kilátásba tétetik. Nagyszombat, 1886. szeptember hó 20-án. *Diamánt Nándor*, iskolaszéki elnök.

Azon t. előfizetőknek, kiknek előfizetésük f. é. október elsején lejár, lapunk mai számához posta-utalványokat mellékelünk, azzal a kéréssel, hogy az előfizetést mielőbb megújítan sziveskedjenek.

Az

„EGYENLŐSÉG“

kiadó hivatala V., Akadémia utcza 7.

a hová mindennemű küldemény

czimzendő.

FELHIVÁS ELŐFIZETÉSRE!

Az izr. hitközségi elnökségekhez!

Mélyen tisztelt Elnök ur!

Midőn lapunkat, az „Egyenlőség“-et ezelőtt négy évvel egy szomorú esemény kényszerűsége alatt alapítottuk, főleg az a cél lebegett szemünk előtt, hogy a felekezetünk valláserkölcsei tisztasága ellen szót rágalmakat meghazudtoljunk és hogy leálcázzuk azokat, kik lelketlen önzésből és szennyes magánindokokból férfiatlan hadjáratot indítottak a zsidómagyarok politikai és polgári jogai ellen.

A zsidó magyarok lelkesülten fogadták fellépésünket és tömegesen sorakoztak zászlónk alá felekezetünk irodalmi kitünőségei.

De a nagy közönség, hitközönaink nagy része is járult támogatásunkhoz úgy, hogy az „Egyenlőség“, mely a hetilap szerény vitorlája alatt indult a terhes utra, rövid idő múlva hazánk minden vidékén elterjedt. Az eszmék, melyeket hirdettünk, utat törtek maguknak mindenütt, a hol józan gondolkodás és tiszta hazafiság honolt és mi büszkén tekintettünk az eredményre, mert tapasztaltuk, hogy nézeteink hódítanak és ítéletüket magukévá teszik a mérvadó körök.

Ezen multunknál fogva azt hisszük, jogosan fordulhatunk hitközönainkhoz és főleg az izr. hitközségek elnökségeihez, hogy ők is járuljanak lapunk támogatásához.

Kérelmünk az, hogy a hitközségek fogadják el az „Egyenlőséget“ hivatalos felekezeti közlönyükké.

Minden nagyobb felekezetnek külön felekezeti közlönye van. Miért maradjon vissza a többi hazai felekezetek mögött épen a zsidó aki tudvalevőleg annyit áldoz a kulturális haladás oltárán?

Kérelmünk teljesítése alig terhelné meg a községi budgetet, mert az a község, mely az „Egyenlőség“ támogatásához előfizetésével hozzájárul, e lap hirdetési rovatával teljesen rendelkezik és díjtalanul teheti közzé hitközségi pályázatait, melyekért a napilapokban háromszor annyit kénytelen fizetni, mint a mennyi lapunknak előfizetési díja.

A hirdetések eredménye iránt legnagyobb garanciát nyújt az, hogy lapunkat minden zsidó hitközségnek megküldjük, s így első sorban azok kezeihez jut, kik a hitközségi pályázatok által közvetlenül érintetnek.

T. Elnök ur! Szives közreműködésétől függ vállalatunk felvirágzása, s így a magyar zsidófelekezet egyik leghathatósabb kulturális eszközének a megizmosodása. Egy zsidó-magyar hitközségi közlöny létezése a jelen viszonyok közt nélkülözhetetlen. Ilyen közlöny hiánya egyik főoka a hitközségi életünkben tapasztalható egyöntetlenségnek.

Ismételten kérjük tehát becses közreműködésével oda hatni, hogy a vezetése alatt álló zsidó hitközség az „Egyenlőség“ előfizetői sorába belépni sziveskedjék.

Hazafiui és hitrokoni üdvözléssel

az „Egyenlőség“ szerkesztősége.